

Oog voor u

Nieuwsmagazine Hoornvlies Patiënten Vereniging
Jaargang 7 Nummer 4

In dit nummer

THEMA

'OOG VOOR KUNST:
KUNST(IGE) OGEN OF DE
KUNST VAN HET ZIEN?

De technicus &
De kunstenaar

Artikel

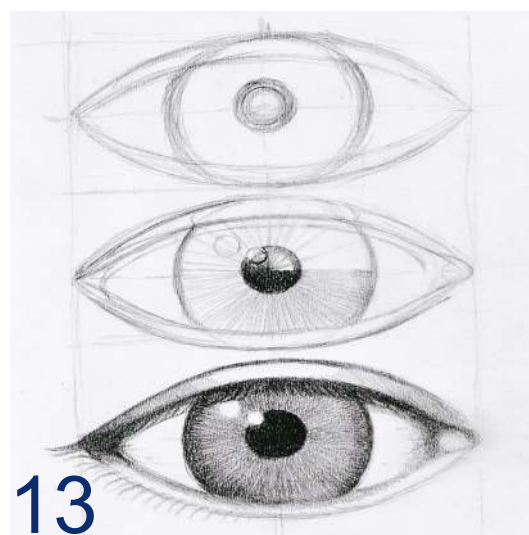
Collectie
Museum Boerhaave
over
De Brillenman
Verre-Kykers
en de Pince-nez

Nieuws van het
bestuur ...
en diversen

- 3 Van de bestuurstafel
voorzitter Jan Velkamp
- 4 Column
Em. prof. dr. Hennie Völker-Dieben
- 7 Lotgenotencontact
Prof. Caesar C. Sterk
- 8 Thema interview met Axel Franken,
Haags Kunstogen Laboratorium
- 11 Collectie Museum Boerhaave
De historie van brillen, lenzen en
zien
- 13 Thema artikel 'Oog voor Kunst' met
aandacht voor ogen in de kunst van
Hermanus
- 18 Bestuursmededelingen

In dit nummer

colofon

Oog voor U is een uitgave van de
HPV - Hoornvlies Patiënten Vereniging
Oplage: 2.000 stuks
Verschijnt: 4x per jaar
Redactie: Femke Foppema en Annemieke van
Kalken (tevens eindredactie)
Ontwerp, opmaak en interviews:
De Partners van TOM, Antwerpen
E info@departnersvantom.com
Fotografie: Jeff Hoopman MBGG/Akersloot
www.jeffhoopmanjewels.com
Druk: Sprint Print BV, Zwaag/Hoorn

© Hoornvlies Patiënten Vereniging 2011
De artikelen weerspiegelen niet per se de mening
van het bestuur van de HPV.
REAGEER: uw reactie stellen wij zeer op prijs.
Deze kunt u sturen naar het secretariaat. Tevens
kunt u zich als lid aanmelden bij het secretariaat.
De contributie bedraagt € 25,00 per jaar.

Secretariaat:
Postbus 557
2300 AN LEIDEN
e-mail: info@oogvooruu.nl
Telefoon: 071 519 10 77
Meer informatie: www.oogvooruu.nl

Van de Bestuurstafel

Jan Veltkamp
Voorzitter HPV

De herfst met zijn kleurenpracht is op zijn reitour en wij gaan weer de winter in. Het wordt extra oppassen geblazen; slechter zicht door regen, sneeuw en gladheid kan ons weer parten spelen, maar gezellig bij de open haard ons Magazine 'Oog voor U' lezen, is natuurlijk een prettige bezigheid.

Het gaat dit keer onder andere over Kunst in de ogen. Zowel kunstogen als ogen in de Kunst. Ons nieuwe redactielid Femke Foppema had een afspraak bij het Haags Kunstogen Laboratorium en ook is TOM op pad geweest om kunstenaars te interviewen die wat met 'ogen' hebben. Reuze interessant!

Uw bestuur is weer een dag in retraite geweest om van gedachten te wisselen en plannen te maken hoe wij u in het komend jaar zo goed mogelijk van dienst kunnen zijn en hoe wij dat moeten gaan bekostigen. In deze tijd van bezuinigingen treft dat uiteraard ook de Zorg en zeker ook de belangenbehartiging van de patiënten. Alle patiëntenverenigingen moeten met veel minder subsidie zien rond te komen en dat vereist een weloverwogen besluitvorming en een strakke discipline. Een deel van de subsidie kan tegenwoordig alleen worden verstrekt als gezamenlijk met minstens zeven clubs een project wordt aangepakt. Zoals u weet, doen wij dat met een aantal ooggerelateerde patiëntenverenigingen onder leiding van de Oogkoepel VIZIRIS.

Per januari 2013 gaat een aantal van hen op in de nieuw op te richten OOGVERENIGING. Na alle plussen en minnen naast elkaar gelegd te hebben, heeft de HPV besloten niet mee te gaan in deze fusie en blijven wij zelfstandig. Uiteraard volgen wij de ontwikkelingen op de voet!

Er zijn veel activiteiten in "Zorgland". Zo nemen uw secretaris/penningmeester en voorzitter regelmatig deel aan bijeenkomsten van de Koepels CG-Raad en NPCF die vooral in deze tijd van beoogde bezuinigingen en ingrepen in de zorg, voor ons allen op de bres springen om toch de nadelige en soms oneerlijke beperkingen zo minimaal mogelijk te houden. De meeste zaken gaan pas spelen vanaf 2014, maar toch geeft het nu al een hoop onrust. Op het gebied van ogen verandert er per 2013 niet veel in de wetgeving. De eigen bijdrage voor (sclerale) lenzen gaat van € 52,50 naar € 53,50 en voor jonge kinderen komen – onder speciale voorwaarden – brillenglazen en filterglazen onder de basisverzekering.

Let wel, uw nieuwe zorgpolis hebt u al binnen en lees de voorwaarden en wijzigingen goed door! Als u gaat wisselen van zorgverzekeraar weet, dat de Basispolis overal dezelfde dekking geeft, maar dat er verschillen zijn tussen een Naturapolis (gecontracteerde zorgverleners) en een Restitutiepolis (vrije keuze van zorg). Bij een Restitutiepolis kan het echter gebeuren dat er een maximum geldt voor een bepaalde behandeling of helemaal geen vergoeding! Dus is het heel verstandig om hier vooraf schriftelijke bevestiging te verkrijgen. Wilt u meer informatie?

Op <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorgverzekering/basisverzekering> is nu al informatie te vinden over veranderingen in 2013. De Aanvullende polissen verschillen uiteraard in dekking en prijs. Let op vergoedingen bij brillenglazen en (gewone) lenzen en kijk of er vergoeding is van de contributie van de patiëntenvereniging. Op onze site www.oogvooru.nl vindt u hier meer informatie over.

Als u over wilt gaan naar een andere verzekeraar kan dat voor een Basispolis en/of Aanvullende polis. Het staat dus los van elkaar. Voor de Basispolis gelden geen gezondheidseisen, wat wel kan gelden voor de Aanvullende polis (bijv. tandartsdekking), dus altijd eerst navragen! Namens de HPV, rest mij u allen een mooie wintertijd te wensen met Feestelijke Kerstdagen en een Gezond en Gelukkig Nieuwjaar.

Jan Veltkamp

Column van Em. prof. dr. Hennie Völker-Dieben

‘Een patiënt om nooit te vergeten’

Vanaf 1970 heb ik mij gedurende 35 jaar bezig gehouden met “het mooiste vak van de wereld”, de oogheelkunde. Daarbij heb ik heel erg veel patiënten leren kennen. Ik prijs mij gelukkig dat ik altijd zulke aardige patiënten heb getroffen. Aan veel patiënten bewaar ik bijzondere herinneringen, sommige patiënten maakten een onuitwisbare indruk op mij, zo ook deze patiënt.

Kinderen (jonge mensen in het algemeen) met een kwaal blijven mij, ook jaren later, nog bezighouden.

De meeste patiënten die een hoornvlieskwaal hebben, zijn mensen van middelbare leeftijd en ouder, met hun eigen specifieke kwalen. Bij jongere mensen zien we de vervorming van het hoornvlies, de keratoconus, het vaakst.

Kammerwassereinbruch

Bij keratoconuspatiënten kan een plotselinge en sterke verslechtering van het gezichtsvermogen worden veroorzaakt door een ‘Kammerwassereinbruch’.

Door een breuk in een van de diepere lagen van het hoornvlies (de Descemet-membraan) kan vocht dat in de voorste oogkamer aanwezig is, plotseling in het hoornvlies binnendringen.

Dit heeft tot gevolg dat het hoornvlies opzwelt en troebel wordt. Bij jonge mensen met een keratoconus probeer je transplantaties uit te stellen; ze hebben immers nog een lange levensverwachting. Of een donorhoornvlies zo lang mee gaat, is bepaald niet zeker.

Echter, wanneer een *Kammerwassereinbruch* eenmaal een feit is, dan is transplantatie vaak onvermijdelijk.

Een telefoontje van een oogarts elders in het land kondigde de komst van een 17-jarige jongen aan met een keratoconus, gecompliceerd door een fikse *Kammerwassereinbruch* aan een oog. Hij had de jongen jarenlang een redelijk gezichtsvermogen kunnen bezorgen door allerlei contactlenzen, maar nu was het spaak gelopen (behandelingen met cross-linking en/of ringsegmenten waren er toen nog niet).

Hoe ongelukkig de betekenis van het woord NU in deze aankondiging was, zou later blijken.

Alle alarmbellen rinkelen

De jongen was al onderweg. Op onze afdeling gingen alle alarmbellen rinkelen om dan ook NU iets te gaan organiseren voor deze patiënt. Gelukkig was het mogelijk om donorogen voor noodgevallen via de oogbank te krijgen. Het is begrijpelijk dat ‘donorcornea’s voor noodgevallen’ niet aan de aller-strengste normen konden voldoen, want dan waren ze wel gebruikt voor de reguliere patiënten.

Deze cornea’s hadden wel zeker voldoende endotheelcellen, maar de donor bereikte de bovengrens van de acceptabele leeftijd of de cornea’s hadden een klein litteken, dat niet in het centrum van de cornea gelegen was.

Voor een jonge patiënt is een zeer oude donor niet echt een goede keus. Het kwam natuurlijk wel eens voor en in zo’n geval gold ‘beter iets dan niets’! In dit specifieke geval was er gelukkig een redelijk jonge donorcornea met zo’n klein litteken buiten het centrum, voorhanden. In de oogbank werden onmiddellijk alle activiteiten in gang gezet, zoals steriliteitstesten om deze donorcornea te kunnen uitgeven. Een taxi werd naar de oogbank gestuurd om het donormateriaal op te halen zodra alle voorbereidende werkzaamheden klaar waren.

Inmiddels was de jongeman aangekomen in het ziekenhuis. Het bleek een aardige jongen te zijn waarvan ik op het eerste gezicht het idee had, dat hij onder andere omstandigheden wel met enige bravoure door het leven zou gaan. Daarnaast was het direct duidelijk, dat ik een ‘bak aan het bed’ moest aanvragen; zijn lichaamslengte naderde de twee meter!

En dat voor iemand, die gezien zijn leeftijd (nog geen 18 jaar) volgens de regel van het ziekenhuis opgenomen moest worden op de kinderafdeling!

Geen enkele acute oogkwaal komt op een gelegen moment maar voor deze jongen die nu getroffen werd door een *Kammerwassereinbruch* kwam het wel heel erg ongelegen. Hij zat tussen zijn schriftelijk en mondeling examen van de middelbare school in en wilde wel heel erg graag zijn examen dit jaar nog halen.

De volgende ochtend vroeg kon hij met wat passen en meten voor het spreekuur uit worden geopereerd. Gelukkig verliep de operatie goed en na afloop ging ik zo vlug mogelijk naar mijn volle wachtkamer. Tijd om even na te praten met de OK-ploeg was er niet, wat niet erg was want ik zou ze die middag voor mijn reguliere OK-programma toch weer zien.

Spelleidster

Het viel mij op die middag, dat er een ongebruikelijk lichtvoetige stemming heerste in ons vaste ploegje. "Eerst maar het gewone OK-programma afwerken dan hoor ik straks wel wat er aan de hand is", dacht ik.

Mijn hele vroege patiënt van die dag bleek de bron van vrolijkheid en met veel gegiechel, kreeg ik het verhaal te horen.

Het was niet alleen de regel dat een patiënt van 17 jaar op de kinderafdeling werd opgenomen, maar ook dat een spelleidster de kinderen begeleidde tot in het OK-complex en bij de kinderen bleef tot zij onder narcose waren gebracht (het was toen nog niet gebruikelijk, dat ouders binnen het OK-complex kwamen).

De spelleidster was bepaald klein van stuk en een alleraardigste jonge vrouw die haar taak met veel enthousiasme en creativiteit, aangepast aan de wensen van jonge patiëntjes, uitoefende. Deze patiënt echter was anders. Wie nu eigenlijk de leidster van het spel was, werd onduidelijker naarmate de jeugdige overmoed van de patiënt toenam. Was het aanvankelijk zijn wens om ook een ballon aan zijn bed te hebben, daarna volgde het verzoek om een grote roze knuffel om mee te nemen naar de OK.

De heren van het vervoer kwamen hem ophalen in zijn verlengde bed + ballon + knuffel en de spelleidster begeleidde hem tijdens de tocht van

de afdeling naar het OK-complex. Er werd flink tempo gemaakt - vroeg in de ochtend is het altijd spitsuur naar de OK - de spelleidster holde naast het bed mee. Of heeft meegespeeld dat de twee heren van het vervoer de overmoed van de patiënt nog wat oppoekten, weet ik niet, maar in elk geval werd tijdens de tocht voorgesteld dat de spelleidster niet zo hard zou hoeven te hollen als zij gezellig naast hem kwam liggen, hetgeen natuurlijk niet gebeurde.

Wel had dit oneigenlijke voorstel tot gevolg, dat deze keurige jonge vrouw met een hoog rood aangelopen hoofd op de OK aankwam en dat was niet alleen van het tempo tijdens de tocht!

In de dagen die volgde heb ik wel een woordje met de patiënt hierover gewisseld maar meer dan speelsheid was het niet geweest. De spelleidster kon er ook de humor wel van inzien. Eigenlijk bleek hij best ook serieuze kanten te hebben, want meer dan eens trof ik hem driedubbel gevouwen op het te kleine meubilair zittend voor zijn schoolboeken aan. Daar had ik bewondering voor. Na een operatie traant het geopereerde oog veel en het goede doet daar aan mee, dus lezen is niet echt gemakkelijk.

Studentenleven

Gelukkig heeft hij dat jaar zijn gymnasium met succes afgerond en werd hij student in Delft. Er moest nog wel een hartig woordje worden gesproken over studentenfeesten en de gevaren voor een net geopereerd oog. Zijn tweede oog kreeg enkele jaren later ook een *Kammerwassereinbruch*. Gelukkig kon hij toen op de volwassenafdeling gehuisvest worden; de spelleidster is hem wel nog even gedag komen zeggen!

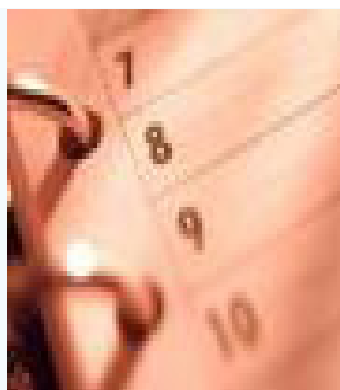
Na jaren hoorde ik nog eens van hem.

Op een ansichtkaart uit India schreef hij dat hij ingenieur was geworden en nu met een aantal jaar-genoten een trektocht maakte om hun studententijd af te sluiten.

Een baan (en lieve vriendin) had hij al, na thuiskomst ging hij aan de slag.

Niet alleen de patiënt en de spelleidster maar evenzeer de naamloze donoren blijven in mijn gedachten. Zij zijn voor deze gezonde jongeman, de sleutel geweest tot het herstel van zijn gezichtsvermogen.

Hoe anders zou zijn leven zijn gelopen als die er niet waren geweest!

Belangrijke data

19 januari 2013 - Slechtziendendag, Utrecht

6 april 2013 - Nationale Hoornvliesdag, Amsterdam

11 t/m

13 april 2013 - ZieZo-Beurs, Houten

Slechtziendendag

Op zaterdag 19 januari 2013 vindt in de Hogeschool Domstad in Utrecht weer de Slechtziendendag plaats.

Het thema dit jaar is **Ziende(r)ogen op weg!**

Er zijn sprekers en workshops over alles dat te maken heeft met verkeer, toegankelijkheid en mobiliteit.

Er zijn in Nederland meer dan 300.000 mensen bij wie een bril of contactlenzen niet of nauwelijks helpt.

Slechtziendheid wordt vaak onder één noemer geplaatst met blindheid, maar er bestaat een groot grijs gebied tussen goed zien en blind zijn.

Slechtziendheid levert allerlei vragen en onzekerheden op (wat kan ik wel en wat niet?) en ook voor de buitenwereld is het vaak moeilijk te begrijpen.

Kijk voor meer info op
www.slechtziendendag.nl/programma

Inmiddels kunnen wij ons een wereld zonder moeie telefonie niet meer voorstellen. Ook het fenomeen App is een (bijna) ingeburgerd begrip. Op je mobiele telefoon op de hoogte gehouden worden van de laatste ontwikkelingen over welk onderwerp dan ook, blijkt toch ontzettend handig.

Bartiméus

Zo ook de App, die Bartiméus heeft laten ontwikkelen. Bartiméus is de kennisorganisatie voor alle vragen rondom visuele beperkingen in Nederland. De App laat de gebruiker door realtime waarneming de meest voorkomende varianten van slechtziendheid bij volwassenen ervaren.

Op deze manier krijgen goedzienden inzicht in wat iemand met een visuele beperking (nog) ziet.

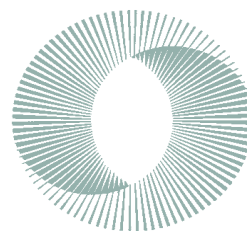
Je kunt o.a. de oogziekten glaucoom en maculadegeneratie in diverse stadia simuleren.

Downloaden

De App ZIEN is gratis te downloaden in de App-store voor de Apple-gebruikers en is inmiddels ook te downloaden voor Android-gebruikers. Een absolute aanrader!

Namens uw redactie, Annemieke van Kalken

Contactlenzen op medische indicatie?

oculenti®
contactlenspraktijken
kwaliteitszorg in zien

Vestigingen in ziekenhuizen
in Nederland. Ook bij u!

Bel (079) 330 24 40 of kijk op
www.oculenti.nl

Onze wetenschappelijk adviseur, Prof. Caesar C. Sterk, oogarts, beantwoordt vragen van medische aard.

Kan laseren helpen om het zicht bij keratoconus te verbeteren?

De heer Sterk antwoordt dat bij laseren een laagje van het hoornvlies wordt verdampt, waardoor de vorm van het hoornvlies verandert. Bij een keratoconus is het hoornvlies al heel dun. Daarvan wil men niet nog een laagje weghalen, want een minimale dikte is nodig om te voorkomen dat het hoornvlies uitpuilt, hetgeen juist het probleem van keratoconus is.

Kan (kracht)sport keratoconus verergeren?

Prof. Sterk antwoordt dat hij geen studies kent die dit hebben onderzocht. Vrij algemeen wordt gedacht dat veel in ogen wrijven keratoconus mogelijk kan verergeren. Hij vult aan dat men niet weet wat er eerst is, omdat veel mensen met keratoconus een allergie hebben en in hun ogen wrijven. Prof. Sterk verbiedt mensen met keratoconus niet om bijvoorbeeld te gaan roeien.

Iemand heeft een maand geleden een hoornvliestransplantatie gehad in verband met keratoconus. Na de operatie is de pupil blijvend wijd open blijven staan. Is dat een (meer voorkomende) complicatie?

Prof. Sterk antwoordt dat het vaker voorkomt en niet als normaal wordt beschouwd. Mensen met keratoconus hebben vaak een stoornis van de gewone irisfunctie, maar het kan ook om andere redenen voorkomen. Een wijde pupil is lastig, omdat er veel licht in het oog komt en omdat men minder makkelijk goed scherp kan kijken. Het hangt van de oorzaak af of er iets aan te doen is. Men zou een contactlens met een opgedrukte pupil of een klauwlens met een opgedrukte pupil en een kleine opening kunnen plaatsen.

Hoe wordt het hoornvlies gespleten voor een lamellaire transplantatie?

De verschillende lagen laten zich vrij gemakkelijk met luchtdruk of een mesje splijten. Dit gebeurt zelden aan de bovenkant van het oog.

Hoe slecht moet je zicht zijn om voor een hoornvliestransplantatie in aanmerking te komen?

Prof. Sterk antwoordt dat hoe beter de resultaten van de operatie zijn, hoe hoger het percentage zicht wordt, hoe hoger het risico van de operatie is dat dokter en patiënt accepteren. Sommige technieken bergen meer risico in zich dan andere. Bij een zicht van 80 % zou hij niet snel geneigd zijn om te opereren. Ook benadrukt prof. Sterk, dat de afweging of wel of niet wordt geopereerd, wordt gemaakt op basis van meer dan 20 variabelen, waaronder leeftijd, de aandoening, de kwaliteit van het andere oog, hoe de patiënt met medicatie omgaat, of die contactlenzen kan verdragen. Men moet mogelijke winst en risico's tegen elkaar afwegen. Uiteindelijk is het de patiënt die zelf moet beslissen. Daarbij zijn ook persoonlijke variabelen van belang: of een transplantatie uitkomt, of die past in het beroep dat men uitoefent, of men wil blijven autorijden.

Is het mogelijk om na 12 jaar nog een afstoting te krijgen?

Dat is laat, maar het is ook na 24 jaar nog voorgekomen. Het is niet per se zo dat een tweede transplantaat in kortere tijd afstoot. Als men een keer lichaamsvreemd weefsel heeft herkend, is de kans op een dergelijk mechanisme wel groter. Omdat men dan voorkennis heeft, gaat de behandelend arts waarschijnlijk intensiever en langduriger druppelen voorschrijven of zoeken naar een hoornvlies dat meer past bij de patiënt. De kans op afstoting neemt toe naarmate men meer transplantaten heeft gehad. De reden om een passend transplantaat te zoeken, wordt sterker. Daarbij wordt men echter geconfronteerd met een onvoorstelbare wachttijd. Bij een zeer zelden voorkomende combinatie zou men kunnen laten uitzoeken wat de acceptabele groeperingen van weefsels zijn die men als misser kan accepteren. Die vragen moet men met de behandelend oarts bespreken. Dat is maatwerk.

Vragen?

Laat het ons weten via het Lotgenotencontact

T 071 519 10 77

E info@oogvooruu.nl

De drie ruimtes waaruit het HKL bestaat – behandelkamer, wachtruimte en atelier – zijn van elkaar gescheiden door houten wanden met heel veel glas, wat het geheel een licht, open karakter geeft.

Het atelier verschilt nauwelijks van dat van een ‘gewone’ kunstenaar. Er staan houten werkbanken met daarop allerlei soorten potloden, penselen, slijptolletjes, verf en... rood zijdedraad.

‘Heb je wel eens een oog gezien?’ vraagt Axel. Even later staren twee ogen me aan vanuit mijn eigen handpalm. Het ene is bruin, het andere blauwgrijs met een iets donkerder randje rond de iris. Door het blauwige oogwit lopen kleine rode adertjes. Werkelijk net echt. Het is een eng idee, zo’n namaakoog, maar bij nadere beschouwing is er eigenlijk weinig engs aan: ze zijn prachtig.

Kunstogen door de eeuwen heen

Het fenomeen kunstoog is niet iets van onze tijd. De oude Egyptenaren maakten al ogen van was en gips, versierd met edelstenen. In China werden eeuwen geleden al kunstogen gemaakt van email en jade.

De eerste glazen ogen stammen uit het zestiende-eeuwse Venetië. De productie van glazen ogen werd later voortgezet in Duitsland, waar sprake is van een echte glasindustrie. Vandaag de dag worden ze daar nog steeds gemaakt en gebruikt. In de volksmond heet het nog vaak dat iemand een ‘glazen oog’ heeft, maar de ogen in ons land worden al zo’n zestig jaar uitsluitend van kunsthars gemaakt.

‘Glas is kwetsbaarder’, vertelt Axel, ‘maar het kan een uitkomst zijn voor de enkeling die de kunsthars niet verdraagt. Sommigen beweren dat glazen ogen de mooiste zijn.’

Als ik de kunstwerkjes zie die hier in Den Haag worden gemaakt, waag ik dat te betwijfelen.

Verlies van een oog

‘Vroeger verloren mensen vaak een oog als gevolg van een ongeluk’, legt Axel uit. ‘Maar door veiligheidsmaatregelen op de werkplek en in de auto – de airbag! – en door veiliger kinderspeelgoed, komt dat niet meer zo vaak voor. Oogziekten zijn nu de belangrijkste oorzaak.’ Bij de verwijdering van een oog treft de specialist al voorbereidingen voor de plaatsing van een kunstoog. In de oogkas plaatst hij een bolletje van kunststof ter grootte van een flinke knikker.

Het bolletje wordt bekleed met donoroogwit dat wordt bevestigd aan de oogspierjes. De bol kan dus bewegen – en het daarop geplaatste kunstoog ook!

‘De pupil blijft een probleem’, legt Axel uit. ‘Die houdt natuurlijk dezelfde grootte. Er zijn wel pogingen gedaan om pupillen groter en kleiner te laten worden, maar dat is ongelooflijk ingewikkeld en kostbaar.’

door Femke
Foppema
foto's HKL

Het Haags Kunstogen Laboratorium aan de sta gouden herfstmiddag een serene rust uit. Het is pand verlaten. Axel Franken, ocularist, leidt me En dat blijkt een fascinerende wereld te zijn.

statige Laan van Meerdervoort straalt op deze
et is vier uur en de klanten hebben inmiddels het
me binnen in de wereld van de kunststogen.

Een oog dat niet meer functioneert, hoeft natuurlijk niet altijd te worden verwijderd. Het verschrompelt dan wel vaak en wordt grijs, waardoor het er niet prettig uitziet. In dat geval wordt er geen volledig kunst oog gemaakt, maar een zogenaamde schaalprothese: een soort dikke contactlens waarop, net als bij een kunst oog, oogwit, iris en adertjes zijn aangebracht. De schaalprothese wordt over het oog geplaatst en wekt de suggestie van een goed, gezond oog.

Ogen maken is handwerk

Bij het Haags Kunststogen Laboratorium zijn drie ocularisten werkzaam, die ieder per werkdag één oog kunnen produceren. Daarnaast doen ze ook controles en andere werkzaamheden. Het bepalen van vorm en kleur luistert uiteraard heel nauw. Bij sommigen is het oogwit een beetje blauwig, bij anderen meer geel; en de een heeft meer adertjes dan de ander. Die adertjes worden gemaakt met de rode zijden draadjes. Kleur en vorm van de iris moeten natuurlijk ook heel precies worden bepaald en aangebracht, allemaal met de hand.

Uiteraard zijn kunststogen eerst en vooral een cosmetisch hulpmiddel. Mensen die twee ogen missen, hebben ook vaak twee kunststogen. Het ziet er zoveel prettiger uit. 'Mensen benaderen je nu eenmaal anders als ze niet tegen een of twee lege holtes aan kijken', vertelt Axel.

En hoe vreemd het ook mag klinken: bezitters van een kunst oog ervaren dat ze beter zien als ze het oog in hebben dan wanneer dat niet het geval is! Axel hoort dat regelmatig. Wanneer mensen hun oog hebben afgegeven om het te laten polijsten, zijn ze wat blij als ze het weer kunnen inzetten: 'Nu zie ik tenminste weer goed!'

Dagje uit

Sommige mensen bezoeken het Haags Kunststogen Laboratorium al tientallen jaren en zijn er wat je noemt kind aan huis. De medewerkers doen er dan ook alles aan om mensen op een plezierige wijze te ontvangen en te begeleiden. Veel vaste klanten beschouwen het tripje naar het HKL dan ook als een dagje uit! Terwijl een nieuw oog in de maak is of het oude wordt gepolijst, gaan ze lekker de stad in.

'We zijn hier ook een soort VVV-kantoor', lacht Axel. 'We kunnen onze klanten desgewenst voorzien van stadsplattegronden en tal van tips.'

Axel bladert door een fotoalbum. Zwart-witfoto's van laboranten in witte jassen aan werkbanken. Dezelfde mensen zonder hun witte jassen, vrolijk poserend voor een bus. 'Een bedrijfsuitje naar Spa!' wijst Axel en glimlacht bijna vertederd.

Tussen de foto's staat een krantenadvertentie van het HKL uit 1953. 'Uw zelfvertrouwen herwonnen door een individueel vervaardigd kunst oog', staat er in vette letters boven. En dat is anno 2012 nog net zo waar als toen.

Na de oude foto's volgen tal van portretten van klanten, waaronder ook kleine kinderen, met een kunst oog. Ik probeer te raden welke ogen de echte zijn en heb het diverse malen mis: ze zijn vrijwel niet te onderscheiden. Wat geweldig dat mensen die een oog moeten missen hier zo fantastisch geholpen kunnen worden.

'Nu zie ik tenminste weer goed!'

Het Haags Kunstogen Laboratorium is een familiebedrijf. Dat geldt trouwens voor de meeste bedrijven die kunstogen maken wereldwijd. Er is geen echte opleiding voor, je leert het vak in de praktijk.

Het laboratorium in Den Haag, één van de drie bedrijven in ons land die zich bezighouden met het vervaardigen van kunstogen, werd in 1953 opgericht door de grootvader van Axel, Adriaan Franken.

Oorspronkelijk werden er ook gebitsprothesen vervaardigd, maar nadat Adriaan Franken een ocularist (maker van kunstogen) in dienst had genomen, ging het bedrijf zich al snel geheel toeleggen op het maken van kunstogen. Ze worden in één dag gemaakt.

Aan alles is te merken dat men klantgerichtheid, persoonlijke zorg en aandacht hier heel hoog in het vaandel heeft.

Haags Kunstogen Laboratorium
Laan van Meerdervoort 150
2517 BE 's-Gravenhage
www.kunst oog.nl

Museum Boerhaave - Leiden

Museum Boerhaave is het Rijksmuseum voor de geschiedenis van de natuurwetenschappen en van de geneeskunde.

Sinds de jaren negentig is het verzelfstandigd. Vanuit een cultuurhistorisch perspectief toont het de verschillende wetenschapsdisciplines in hun onderlinge samenhang en hun historische context, vanaf circa 1500 tot het heden, met zwaartepunten in de zeventiende, achttiende en vroeg-twintigste eeuw. Het museum wil een zo breed mogelijk publiek informeren over en interesseren voor de schoonheid en betekenis van natuurwetenschap en geneeskunde in heden en verleden.

In het Magazine 'Oog voor U' besteden wij vanaf nu in elk nummer aandacht aan een stuk uit de collectie van Museum Boerhaave. Uiteraard een stuk uit de medische discipline, waarvan u de uitleg krijgt van conservator Bart Grob en de eventuele ontwikkeling hiervan in onze huidige tijd.

U vindt het Museum op de Lange St. Agnietenstraat 10 in Leiden.

Museum Boerhaave ... uw bezoek meer dan waard!

De brillenman

Brillen zijn er tegenwoordig in alle soorten en maten. Zonnebrillen, leesbrillen, brillen met gekleurde glazen of met varifocus. Maar wanneer de bril precies is uitgevonden, weten we niet. Wel is er een anekdote bekend over keizer Nero. Hij zou de gladiatoren gevechten hebben bekeken door een grote smaragd op zijn ring. Deze edelsteen lijkt op het mineraal beril, het kristal dat voor het slijpen van de eerste lenzen werd gebruikt.

Dat slijpen van lenzen kwam al in de 14de eeuw tot ontwikkeling in Italië. Daar werden de lenzen met name door kloosterlingen gebruikt als hulpmiddel bij het lezen van teksten. Let wel: deze lenzen waren nog geen brillen! Ze werden in een standaard geplaatst en op tafel gezet. Lange tijd zouden de Italianen meesters blijven in het glas. Zij stonden dan ook aan de wieg van de ontwikkeling van de microscoop en telescoop. Guiseppe Campani, die

in Rome voor de Medici's werkte, maakte prachtige samengestelde microscopen. Dat wil zeggen dat zo'n instrument meerdere lenzen bevatte. Hierdoor was het mogelijk om grotere vergrotingen te bereiken. Campani maakte zijn microscopen van het duurste hout, bekleed met roggehuide en bestempeld met goud, maar de lenzen waren nog niet perfect geslepen. Daardoor werd het beeld vervormd en was er een bepaalde behendigheid nodig om wat door zo'n microscoop te kunnen zien. Dit soort microscopen werd het standaardtype in de 17de eeuw.

De verrekijker

Aan het begin van die eeuw gebeurde er in Middelburg iets opzienbarends. Daar was met kennis van de Italiaanse glasblazers en slijpers een bloeiende glasindustrie ontstaan. De uit Duitsland afkomstige Hans Lipperhey had in 1608 een instrument gemaakt dat hij voor prins Maurits in Den Haag mocht demonstreren. Vanuit een toren in de stad kon men de tijd op de kerkklok van Delft lezen. De verrekijker was geboren. Een technologisch hoogstandje dat met name voor militaire doeleinden uitermate geschikt bleek. Dat de verrekijker tot de verbeelding sprak, is terug te lezen in een 17de-eeuws gesprekspamflet de Zeeusche Verre-Kyker. Hierin probeert een brillenman deze nieuwe vinding aan een koopman te verkopen. In dit verhaal wordt de verrekijker op Brazilië gericht en de koopman ziet wat zich daar afspeelt. Onmogelijk natuurlijk, maar het nieuwtje van de verrekijker en de brillenman zijn in deze raamvertelling wel degelijk op historische feiten gebaseerd.

De opticiens

De brillenmannen komen overigens wel vaker voor in dit soort pamfletten. Als rondreizende marskramers verkochten zij niet alleen lenzen, brillen en kijkers maar waren zij ook een wandelende nieuwsbron. Brillenmannen waren echter geen voorlopers van de opticiens die wij nu kennen.

(vervolg Museum Boerhaave)

Zij hadden nog geen enkele mogelijkheid om een oogmeting te doen of op basis van andere technieken te bepalen welke

bril iemand nodig had. Men koos zelf uit zijn assortiment een pince-nez of knijpbril die op de neus geklemd werd.

De bril zoals wij die kennen, die door pootjes achter onze oren op zijn plaats wordt gehouden, is een uitvinding van enkele eeuwen later. De brillenman met zijn brillen fungeerde niet alleen als personage in volksverhalen, hij werd ook afgebeeld op Hollandse tegels waarmee 17de-eeuwse interieurs werden aangekleed. Een aantal van die tegels met een kleine verzameling brillen is in zaal drie in Museum Boerhaave te zien. In mooi Delfts blauw staat de brillenman afgebeeld die zijn waren aanprijst.

Gelukkig hebben we nu betere methoden tot onze beschikking om een goede bril aangemeten te krijgen. En wie weet kunt u voor de laatste lokale nieuwtjes nog steeds bij uw plaatselijke opticien terecht!

www.fbo.de

Verkrijgbaar bij
uw apotheek

HYLO-COMOD® en HYLO®-GEL – langdurige bevochtiging en verzorging van uw ogen

- Oogdruppels in het COMOD®-systeem met 0,1/0,2% natriumhyaluroonaat
- Zonder conserveermiddel en fosfaten, is een veilig product
- Flacon 10 ml, 300 druppels, na opening 6 maanden te gebruiken

300 druppels · 10 ml
6 na opening
maanden houdbaar
zonder conserveermiddel

URSAPHARM Arzneimittel GmbH, Industriestraße 35, D-66129 Saarbrücken, Tel. : +49(0)6805 9292-0, Fax : +49(0)6805 9292-88, info@ursapharm.de, www.ursapharm.de | Correspondentie : URSAPHARM Benelux B.V., Steenovenweg 5, NL-5708 HN Helmond, Tel. : +31-492-472473, Fax : +31-492-472673, info@ursapharm.nl, info@ursapharm.be, www.ursapharm.nl, www.ursapharm.be

 URSAPHARM

Oog voor Kunst: Kunstige Ogen of de Kunst van het Zien?

door TOM

Vanuit de verre Oudheid tot in de huidige tijd hebben ogen in de architectuur en in de kunsten immer een prominente plaats ingenomen. Van het Alziend Oog tot het Oog van Ra die in de mythologie van het oude Egypte de vrouwelijke zon Sekhmet symboliseerde.

Ogen werden bejubeld in verhalen en gedichten, er is muziek gecomponeerd om de mooiste ogen te prijzen. In heldendichten staken onze helden zich de ogen uit om hun smart uit te drukken voor van alles en nog wat.

Beeldhouwers en andere beeldende kunstenaars gebruikten en gebruiken alle mogelijke materialen om ogen net die uitdrukking te geven die zij voor de eeuwigheid willen meegeven aan de kijker naar hun kunstwerk.

In opdracht

Kunstenaars werken het liefst uit eigener beweging. Logisch, zult u denken, dan kan hij of zij volledig zijn eigen idee en stijl volgen. Maar ja, ook bij de kunstenaar moet de schoorsteen roken en vaak zal hij in opdracht moeten werken. Dat gaat al eeuwen zo. Zo zien we dus bij bijvoorbeeld de klassieke beeldhouwers en schilders dat veel werk in commissie is gemaakt. Weliswaar omdat de opdrachtgever een bewonderaar was van de stijl van de meester, maar het gebeurde toch dat de meester concessies moest doen aan zijn eigen stijl vanwege de wensen van de opdrachtgever.

En de meester was ook een kind van zijn tijd en volgde of wel de mode - *à la mode* -, ofwel maakte hij de nieuwe mode - *avant garde* - waarna hij in de mode was - *en vogue*.

Maar die laatste waren en zijn dan wel de echte Meesters.

Stijlen en invloeden

Kunst werd veelal gemaakt onder invloed en in opdracht van religieuze stromingen. Dat was niet alleen zo in onze Westerse cultuur- dit geldt eveneens voor andere culturen. Maar ook niet-religieuze invloeden spelen een rol, zoals de stromingen binnen de kunsten zelf. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de veranderingen binnen de architectuur en de stijlen die nauw verbonden zijn met de beeldende kunsten en de muziek. En daaruit volgt later dan weer de literatuur.

Hermanus

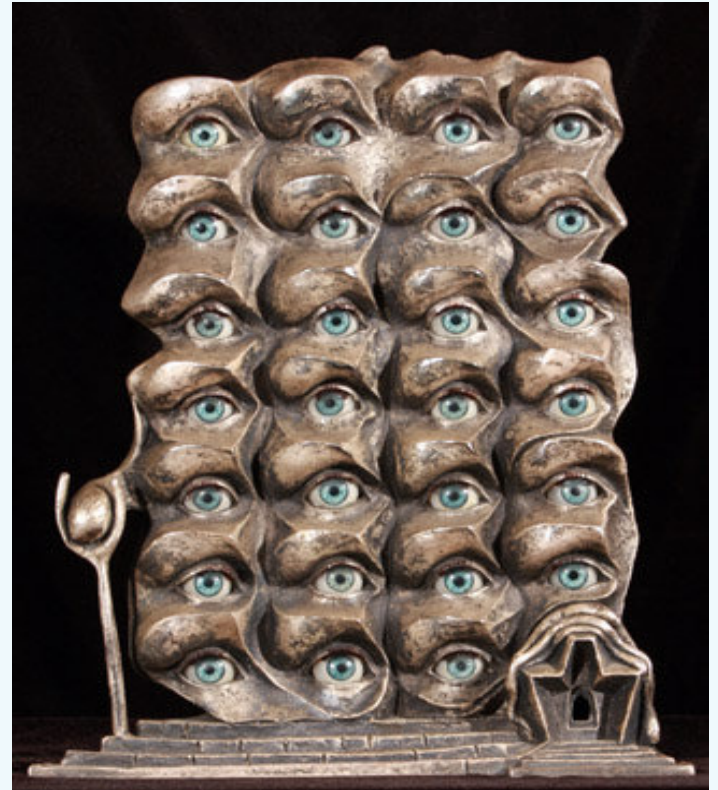
Zonder nu de vele kunstenaars te kort te willen doen die ogen in hun werk hebben gebruikt, plaatsen wij hier twee opvallende werken van de surrealistische kunstenaar Salvador Dali. Dali heeft in zijn werk veel met ogen gewerkt en ook in zijn zelfportretten speelden zijn eigen ogen een opvallende rol: zijn mimiek is legendarisch geworden.

Een andere veelzijdige kunstenaar, Hermanus, willen wij u niet onthouden omdat Dali, naast bijvoorbeeld Rembrandt van Rijn, Jopie Huisman en Jimi Hendrix, van belangrijke invloed op zijn werk is.

Hermanus (Michael Hermanus Schuurmans) is een geboren Rotterdammer en nu woonachtig in Utrecht. Getrouwd met Domien, zijn muze.

Hermanus is met verschillende technieken vertrouwd. Tekenend, schilderen, glas-in-lood, keramiek, metaal graveren, hij beheerst het allemaal. Hij geeft les, kent de klassieke school en heeft daarnaast zijn eigen stijl ontwikkeld. Zijn portretten bijvoorbeeld variëren van levensecht tot bijna hoekig, fascinerend.

Maar ook voor een stilleven of een dier draait hij

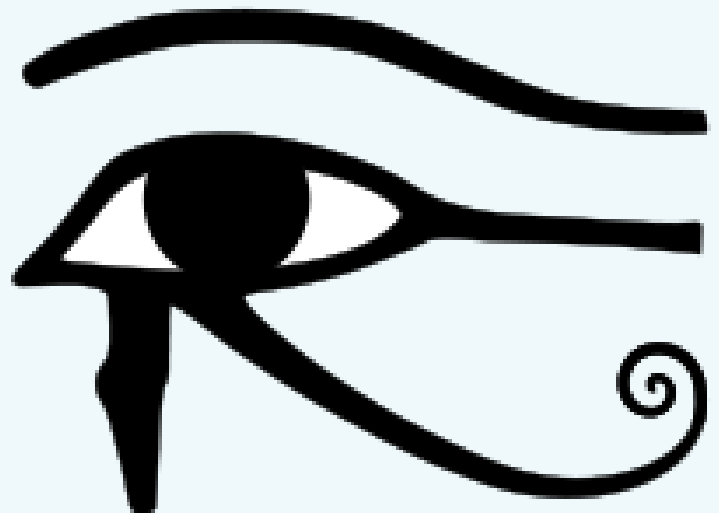

Salvador Dali - Architecture of the Eyes

Salvador Dali - The Eye of Time

Oog van Horus (Oog van Ra)

Hermanus

zijn hand niet om. In veel van zijn werken komen surrealistische trekken naar boven. Om dan plots weer een klassieker tegen te komen. Ik stel hem specifiek een aantal vragen over de ogen die hij laat zien in zijn werk.

Zijn ogen speciaal in jouw werk?

'Jazekers!' Hermanus blijft altijd een Rotterdammer met een glimlach. 'Al houd ik persoonlijk niet van ogen die je confronteren. Uitzonderingen heb ik wel in mijn werk zoals 'Anonymous Anger' en het middendeel van mijn drieluik 'Hermanus'. In dat laatste pak ik mijn eigen oog, letterlijk door de rudimentaire vingertoppen, om de spiegel naar mezelf te keren. De ogen drukken als geen ander lichaamsdeel het gevoel uit van een persoon. Je kunt er leven mee naar voren halen. Faal je hierin, dan maakt het niet uit hoe goed je de rest hebt gemaakt, het zal niet gelijken.'

Hermanus I

Wat beweegt je om ogen te schilderen, hoe belangrijk zijn ogen in jouw werk?

'Ik moet helaas een cliché gebruiken.' Hij zegt het bijna peinzend. 'Ogen zijn de spiegels van de ziel, bij zienden dan. Ze zijn zo belangrijk omdat ze de grootste factor zijn voor de uitdrukking van een emotie. Naast dat ik mijn leerlingen altijd heb meegegeven dat als ze de ogen goed tekenen in een portret, dat het dan ook vaak lijkt: al zitten er fouten in mond, neus of oren, want als je de ogen goed treft, heb je vaak al een gelijkend portret.' Heerlijk, dat Rotterdams!

Zijn antwoord brengt me echter toch tot de volgende vraag.

Zou je ook een blind oog kunnen schilderen?

'Geen probleem voor mij. Als ik een goed voorbeeld heb, is dat een kwestie van een goede analyse van vorm, licht en kleur. Tekenend is voor een groot deel de 'gave' van het reproduceren. Of wat platter gezegd: kopiëren. De dode ogen van de opgebaarde Che Guevara (zie de website van Hermanus-redactie) heb ik onder handen genomen. Moeilijk, maar daarin ligt ook juist de uitdaging!'

We gaan de afgebeelde werken per stuk langs en hij geeft een korte toelichting over de ogen in die werken. Bij de inhoudsopgave op pagina 2 zien we een studie in potlood van een oog voor een cursus portrettekenen die Hermanus ook geeft. Hij geeft aan dat dit puur een technische afbeelding is. Ik noem dit gewoon een klassiek voorbeeld van zijn kunnen. We grijnzen.

Anonymous Anger

Afgebeelde werken

Over Hermanus vertelt hij dat het Oog van Horus (Oog van Ra) hier is afgebeeld in de vorm van een palet. Het staat voor hem symbool voor zijn interesse in geschiedenis en zijn streven hegemonisch inzicht te krijgen.

Hermani I, het eerste schilderij van Hermanus en Herman van Soest dat zij samen aan het maken zijn. Het is nog niet voltooid omdat het hoofd van Hermanus nog in de linkerbovenhoek moet worden afgebeeld. Het oog staat hier voor de ontluikende samenwerking en het 'kijken' naar hoe twee stijlen zich mengen en één stijl worden.

De tekening *Anonymous Anger* is een surrealistisch zelfportret, met zijn eigen ogen natuurlijk. Hermanus: 'Ik laat hier mijn woede zien naar een zogenaamde vriend, de haaienstaart, waarmee ik in een kunsthandel zat en die me belazerde. Het knapte om geld dus vandaar de gebroken ketting met de Euromunt. Die staat symbool voor het fluiten naar m'n centen maar ook voor het afwerpen van het juk om dat geld nog proberen terug te krijgen.' Da's duidelijke taal.

17th of September 1970, een gouache, laat zich haast bekijken als een verhaal. Jimi Hendrix, de gitaarlegende, in zijn laatste uur en omringd door vele ogen, van vriend en vijand, die naar hem kijken- zelfs in de wolken zijn ogen verwerkt. En boven dit alles uit beschouwt het Alziend Oog het tafereel.

'Al is het traditionele Alziend Oog hier wel omringd door Ouroboros. Het Alziend Oog representeert hier vooral de vrijmetselarij in het beeldende verhaal.' voegt Hermanus toe.

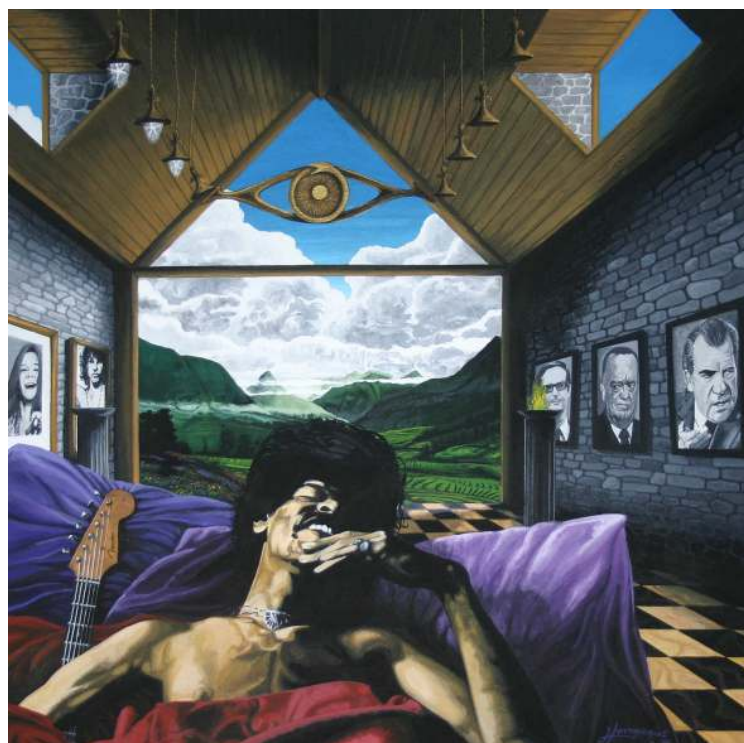
Wie is Ouroboros?

'Ouroboros is een oud, mythisch wezen dat zijn eigen staart eet en staat voor een soort kringloopbewustzijn.' Hij denkt even na en vervolgt:

'Anders gezegd: het eeuwige terugkeren en de eenheid van alles. In dit werk symboliseert het het eeuwige opleggen van het zwijgen van mondige, opstandige personen die hun kop boven het maaiveld staken.'

Wat is je favoriete techniek- je bent immers zo'n allrounder: verf, tekenen, glas-in-lood, tegels/keramiek, graveren, metaal, steen, etc.- en speciaal als het om het weergeven van ogen gaat?

'Dat is mijn RVS vulpotlood 0,5 mm met 2B vulling. Met Hermanus erin gegraveerd. Ik had er eerst één met Herman. Deze was van mijn vader en daar heb ik 10 jaar mee getekend tot deze in navolging van mijn vader in 1999, de geest gaf. Daarna heb ik dezelfde kunnen vinden en Ouroboros zijn werk laten doen.'

17th of September 1970

We besluiten het gesprek met een heerlijk Turks broodje, klaargemaakt door de Maestro zelf.

Want Hermanus bezit vele kwaliteiten, hij is namelijk ook keukenprins. En hoe!

Voor nadere informatie en het bekijken van diverse werken van verschillend materiaal van Hermanus is een bezoek aan zijn website beslist aan te raden:

www.hermanus.nl

Naam	Hermanus (Michael Hermanus Schuurmans)
Geboren	18 september 1968 te Rotterdam
Getrouwd	Domien
Woonplaats	Utrecht
Werk	Kunstenaar
Hobby	Muziek, Geschiedenis, Filosofie, Maatschappij, Politiek, Koken

De wachtlijst

Afgelopen week waren uw voorzitter en secretaris weer op bezoek bij de NTS. Doel van ons bezoek raadt u waarschijnlijk al: de wachtlijst.

Waarom? Wij zijn juist blij, dat het de goede kant op lijkt te gaan. Wat is er namelijk aan de hand? Het aantal transplantaties is tot eind oktober 2012 toegenomen met 129 tot 1.168 ten opzichte van vorig jaar over dezelfde periode. Dat is natuurlijk fantastisch, dat er zoveel patiënten geholpen zijn die hierdoor weer beter kunnen zien. Een andere positieve consequentie hiervan is, dat de wachtlijst eindelijk korter begint te worden.

Was het in december nog gemiddeld acht maanden, nu in november is dat teruggebracht naar zes maanden.

Wij hopen, dat deze trend zich voortzet en dat wij weer teruggaan naar een wachttijd van drie tot vier maanden. Je hebt tenslotte als patiënt met in het vooruitzicht een hoornvliestransplantatie, ook even de tijd nodig om aan het idee van een operatie te wennen.

Ook de NTS was verheugd, dat de wachttijd korter lijkt te gaan worden. Zij erkennen, dat er nog een lange weg te gaan is om dit te realiseren. Voorwaarde daarvoor is, dat de hele keten van NTS, oogbank, oogarts en ziekenhuis bereid blijft te optimaliseren. De NTS verzekerde ons, dat het aan hen niet zal liggen en wij begrepen dat ook de andere partners hun verantwoordelijkheid nemen. Wij houden u op de hoogte.

Martin Damen, secretaris a.i.

Contributie 2012

Het jaar 2012 is al ver gevorderd. Als ik dit schrijf is het half november, dus nog ruim 1 maand en wij mogen het jaar weer afsluiten.

Alvorens dat te doen, wil ik een dringend beroep doen op de 53 leden die hun contributie nog niet hebben voldaan. Als wij een sterke HPV willen zijn en blijven dan hebben wij u en uw contributie hard nodig. Daarom nogmaals het verzoek: willen de leden die hun contributie voor 2012 nog niet hebben betaald dat graag zo spoedig mogelijk doen. Wilt u bij uw betaling ook uw lidmaatschapsnummer vermelden?

Alvast onze dank voor uw medewerking.

Martin Damen, penningmeester

Vacature Secretaris

Wegens verhoogde werkdruk heeft de beoogde nieuwe secretaris zich teruggetrokken voor deze functie. Vandaar dat u in deze Oog voor U een advertentie aantreft voor deze functie!

Het bestuur van de Hoornvlies Patiënten Vereniging is dringend op zoek naar een

Secretaris

Wij zoeken een vrijwilliger die met de nodige ervaring en enthousiasme ons bestuur wil versterken.

Voor nadere informatie over deze interessante leuke functie kunt u contact opnemen met de voorzitter Jan Veltkamp (jveltkamp@onsbrabantnet.nl) of de penningmeester Martin Damen. (m.damen@oogvoor.nl).

Uiteraard kan een functiebeschrijving toegestuurd worden.

Heidedag 2012

Dit is nu weer typisch een term die vandaag de dag gangbaar is om duidelijk te maken dat je als bedrijf of vereniging ergens, liefst begeleid door een externe adviseur, een gehele dag bij elkaar komt om elkaar eens recht in de ogen te kijken en dan na afloop te zeggen: wij hebben vandaag weer hard gewerkt.

Subsidie

Ook uw bestuur heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om zo'n dag te organiseren. Niet zoals het woord vermoedt op de hei maar gewoon in Leiden. Wij hebben daar met medewerking van PGO-support, onder leiding van een externe adviseur, onder andere gesproken hoe om te gaan met de drastische afname van de instellingssubsidie naar ruim € 35.000,--.

Voor onze club een fors bedrag, maar wij zien ondanks de afname van de subsidie de toekomst van de HPV met vertrouwen tegemoet. Wij zullen een aantal maatregelen nemen om kosten te besparen door zaken anders op te lossen en nog meer dingen zelf te doen. Wij hebben echter ook onze leden nodig om meer inkomsten te genereren. 'Hoe' zult u zeggen?

Extra leden en donateurs

Wij denken aan een toename van het aantal leden en donateurs. Dus als u ergens gezellig op een verjaardag zit, breng dan de HPV ter sprake en vraag of men donateur wil worden. Zelf heb ik een aantal keren de stoute schoenen aangetrokken en heb een aantal donateurs kunnen werven. Als nu ieder lid twee donateurs werft dan hebben wij volgend jaar 1.600 donateurs van € 25,-- erbij en dat is dus aan extra inkomsten € 40.000,--. U ziet, dan is de terugval in subsidie in een klap opgelost. Wij hopen dat leden zich aangesproken voelen tot dit idee en geven nog mee, dat ook giften van harte welkom zijn. Aangezien de HPV een ANBI-status heeft, zijn deze giften aftrekbaar voor de inkomstenbelasting.

Zie hiervoor ook de site www.belastingdienst.nl

Om meer inkomsten te genereren en minder geld uit te geven, hebben wij besloten:

1. Korter en efficiënter te vergaderen.
2. voor de 8e Nationale Hoornvliesdag op 6 april 2013 in Amsterdam om:
 - a. een bijdrage van € 10,-- per persoon te vragen aan ieder lid, begeleider en donateur.
 - b. een bijdrage van € 20,-- per persoon te vragen aan niet-leden en -donateurs. Ook bestaat de mogelijkheid om dan ook direct lid worden voor € 25,-- en de dag te bezoeken. Uiteraard vervalt hierbij de € 20,--.

U ziet dit is een aantal maatregelen, wat nodig is om een organisatie als de HPV draaiende te houden. Vooral het heffen van een bijdrage in de kosten voor onze Nationale Hoornvliesdag is ingrijpend. Voorheen konden wij u deze dag altijd gratis aanbieden maar door de bovenstaande terugval in financiën zijn wij genoodzaakt een vergoeding voor deze dag te vragen.

Gelukkig kunnen wij u garanderen, dat deze dag weer net zo interessant zal zijn als voorgaande jaren. De meeste comea-artsen zullen aanwezig zijn waar u uw vragen weer aan kunt stellen, interessante stands kunt u bezoeken en ook staat er weer een heerlijke lunch voor u klaar.

Wij rekenen op uw begrip en hopen dat een of meer zaken u zo aanspreken dat de penningmeester overstelpt wordt door uw bijdragen en het nog drukker gaat krijgen.

Martin Damen, secretaris/penningmeester

Nationale Hoornvliesdag

Zoals u wellicht weet, organiseert de Hoornvlies Patiënten Vereniging jaarlijks de Nationale Hoornvliesdag, een landelijke bijeenkomst rondom een voor onze doelgroep passend en relevant thema.

Het thema van de 8e Nationale Hoornvliesdag is Infecties.

Op deze dag houden deskundigen presentaties, u kunt lotgenoten spreken, vragen stellen aan deskundigen en de algemene ledenvergadering wordt gehouden.

Ook zijn er stands aanwezig van diverse sponsors. Kortom, een unieke dag met interessante activiteiten!

De 8e Nationale Hoornvliesdag is op zaterdag 6 april 2013 in Amsterdam, VUmc, Amstelzaal, van 11.00 tot circa 16.00 uur.

Komt u ook? De officiële uitnodiging wordt nog verzonden.

Eline Vreijssen
Commissie Nationale Hoornvliesdag

Visie op Zicht

Jongsma Medical

Medische Optiek

H. Gerhardstraat 10
1502 CK Zaandam

T 075 614 0662
E info@jongsmamedical.nl

In het volgende nummer:

HOORNVLIEZEN en de
OPERATIES in
ONTWIKKELINGSLANDEN